

Dollár valorizáció.

A dollárban történt kötelezettségvállalásokról már több ízben tettünk említést. Az alább közölt határozatban egy új fázis-hoz jutott el a kifejlődött vita, amennyiben a Kúria állást foglalt a dollárazonosság kérdésében. A Kúria feloldó határozata után a kir. Tábla által hozott ítéletet felperes felülvizsgálati kérelemmel támadta meg, s az ennek folytán keletkezett P. VII. 5135/36/24. sz. ítélet indokolása a következő:

I. A m. kir. Kúria feloldó végzése szerint az alperes által 1930. évi szeptember hó 10-én felperes rendelkezése értelmében átvett 9,635.60 U. S. A. dollárbetét nem jelöltetett meg aranydollárban. A felek között továbbá a takaréketét értékálló-ságának biztosítását célzó megállapodás, valamint olyan kikötés sem létesült, amely szerint az alperes a dollár értékének változása tekintet nélkül arra kötelezte volna magát, hogy a takaréketétet a dollárnak a betét elhelyezésekor fennállott értékében fizeti vissza. A m. kir. Kúria feloldó végzésében azért arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felperes kereseti követelése tekintetében a K. T. 326. §. 2. bekezdésének rendelkezését csak abban az esetben nem lehet irányadónak venni, ha megállapítást nyerne a felperes által vitatott az a körülmény, hogy az Amerikai Egyesült Államokban jelenleg érvényes U. S. A. dollár nem azonos pénznem azzal a dollárral, amelyet a felperes az alperesnél 1930. évi szeptember hó 10-én takaréketétként elhelyezett.

II. Az Amerikai Egyesült Államok 1900. évi március hó 14-én kelt törvényének Fc. 41. fejezete kimondja, hogy a 25 $\frac{8}{10}$ szemer $\frac{9}{10}$ -ed finomságu aaranyból álló dollár a standard értékegység és az Amerikai Egyesült Államok által kibocsátott vagy vert minden fajtájú pénz ehhez a standardhoz való paritásban tartandó fenn. Az Amerikai Egyesült Államok elnöke az 1934. évi január hó 31-én kibocsátott ú. n. proklamációjában, (F/.), amellyel a részére az 1933. évi május hó 12-én hozott törvényben (F/D) megadott felhatalmazás keretei között az aranydollár súlyát újból megállapította, kifejezetten hivatkozik a kongresszus által 1900. évi március hó 14-én hozott, előbb ismertett törvényre és az aranydollár súlyát 15 $\frac{9}{21}$ szemerben, $\frac{9}{10}$ finomságban szabván meg, utal arra, hogy az 59.06 % a a régi 25 $\frac{8}{10}$ szemer, $\frac{9}{10}$ finomságu súlynak, amint ezt a kongresszus 1900. évi március hó 14-én hozott törvényének I. szakasza megállapította. Ebből a proklamációból tehát kiténik, hogy az elnök abban szem előtt tartotta a legutóbb említett törvénynek azt a rendelkezését, amely szerint minden fajtájú pénz az ebben a törvényben megállapított standardhoz való paritásban tartandó fenn s így voltaképen nem történt más, mint

a dollár aranytartalmának a csökkentése, ami egyébként az említett proklamáció második bekezdéséből világosan is kitűnik.

Ez pedig azt jelenti, hogy az U. S. A. dollár értékének pusztán újabb, a dollár régi aranytartalmának alapulvételével való meghatározása következett be. Ez a rendelkezés ennél fogva magát a régi pénznemet nem érintette, csupán annak addig fennállott értékét változtatta meg olyképp, hogy a dollár aranytartalmát csökkentette. Helyes ezért a fellebbezési bíróságnak a felperes által bemutatott jogszabályok rendelkezéseiből levont az a következtetése, hogy az U. S. A. dollár aranytartalmának az 1934. évi január havában a törvényhozás felhatalmazása alapján történt csökkentése nem jelenti azt, hogy az Amerikai Egyesült Államok elnökének ez a ténye új pénzegységet iktatott a régi helyébe. Lényegtelen ennél fogva annak a körülménynek vizsgálata, hogy az Amerikai Egyesült Államok legfelsőbb törvényszéke valóban alkotmányellenesnek és érvénytelennek nyilvánította-e a Joint Resolutionnak azt a rendelkezését, amely szerint a dollár új értékelése előtt létrejött kötelmeket azok megszűnésének hatályával lehet rendezni olyképp, hogy az újraértékelt dollár egyenlőnek vétetik a régi értékű dollárral.

Jóllehet tehát az 1930. évi szeptember hó 10-én forgalomban volt U. S. A. dollár értéke az Amerikai Egyesült Államok törvényhozásának rendelkezése következtében változtatott meg, ez a dollár a kifejtettek szerint mégis azonos pénzegység azzal, amelyben a felperes takarékbetétjét az alperesnél elhelyezte. A felperes ennél fogva nem vonhatja ki magát annak a változásnak a következményei alól, amely a kirovó pénznemül szolgált U. S. A. dollár értékében időközben bekövetkezett. Ebből és az előrebocsátottakból következik, hogy az alperes kötelezettsége sem terjedhet többre, mint ennek a pénzeknek a lejárat napján jegyzett árfolyam szerint pengőértékben való teljesítésére. (K. T. 326. §: 2. bekezdése.)

A dollár és aranydollár kérdése a német jogászvilágot is foglalkoztatta. A Reichsgericht 1936. május 28-án IV. 272. szám alatt közölt ítéletével foglalt állást e kérdésben.

A kötvényeket kibocsátó német adós dollárban vállalt fizetést s ezt a kikötést aranyzáradék egészítette ki. A kötvénybirtokosnak arra irányuló igényét, hogy a kötvényadós az érme-paritásnak megfelelően fizessen, a fellebbezési bíróság elismerte. Elismerte a Reichsgericht is.

A Reichsgericht nem bocsátkozott annak vizsgálatába, hogy az amerikai törvény saját rendelkezése szerint csak az Egyesült Államok területén irányadó-e, hanem utalt arra, hogy a német bíróság külföldi jogot a német polgári törvénykönyvet életbeléptető törvény 30. §-a szerint nem alkalmazhat, ha „ihre Anwendung gegen den Zweck deutscher Gesetze verstossen würde“. Az ítélet tovább a következőket mondja:

„Nun ist die deutsche Gesetzgebung seit der Neuordnung der Währung uend ganz besonders seit der Übernahme der Staatsführung durch den Nationalsozialismus überall von dem Bestreben geleitet, in der deutschen Volkswirtschaft nach den Zerstörungen und Verwirrungen durch den Weltkrieg und die Nachkriegsentwicklung wieder feste und sichere Verhältnisse zu schaffen, die ein ruhiges und stetiges, nicht auf ungesunde Spekulationsgewinne abgestelltes Wirtschaften ermöglichen, das sich auch mit geringem Nutzen begnügen kann; sie sieht darin den einzig richtigen Weg, um das geschwundene Vertrauen wiederherzustellen, Arbeitsfreudigkeit und Unternehmungslust zu heben und die Voraussetzungen zu bereiten für die Zurückführung möglichst vieler Volksgenossen an das Wirtschaftsleben bei vielleicht bescheidenen, aber sicheren Einkünften und bei festen Preisen für einen angemessenen Unterhalt.“

„Durch die Anwendung der ausschliesslich der besondern Wirtschafts politik der Vereinigten Staaten entsprungenen und auf die innerstaatlichen Bedürfnisse dieses Landes zugeschnittenen Joint Resolution im Verhältnis zwischen den deutschen Anleihschuldern und ihren inländischen Gläubigern würden aber zahlreichen Gliedern der deutschen Volkswirtschaft in nicht vorherzusehender Weise erhebliche Vermögensteile entzogen werden, ohne dass dies durch eine Aenderung in den Verhältnissen der Beteiligten gerechtfertigt oder durch überwiegende Belange der Volksgemeinschaft oder die gebotene Rücksicht auf das Wohl eines fremden Volksganzen erfordert wäre.“

A Reichsgericht szerint az aranydollárzáradék egyuttal valorizációs kikötés is. Az ítélet szerint az igényt csak azon címletek alapján lehet érvényesíteni, amelyek az amerikai törvény alkotásakor már német tulajdonban voltak.

A Pénzüntézetü Központ Értesítöje nyomán közöljük együttal az 1936. június 26-án I. 515. szám alatt kihirdetett törvény ismertetését. Ennek 1. §-a:

„Lautet eine im Ausland aufgenommene, in Wertpapieren verbriefte Anleihe auf eine ausländische Währung — unbeschadet ob mit oder ohne Goldklausel — so ist im Falle einer Abwertung dieser Währung für den Umfang der Zahlungsverpflichtung des Schuldners die abgewertete Währung massgebend.“

A 2. §. a következő rendelkezéseket tartalmazza:

1. Már meghozott jogerős bírói ítéletek a jelen törvény alkalmazását *nem* zárják ki;
2. az értékcsökkenést elrendelő külföldi jogszabály megalkotása után létesült külön megállapodások érvényben maradnak;

3. a már teljesített fizetéseket a jelen törvény alapján visszakövetelni *nem* lehet.

A hivatalos magyarázat kifejti, hogy a Reichsgericht ítéletével alkotott jogi helyzet nem tartható fenn. Ellenkezik a közforgalomra szánt kötvények természetével, hogy külsőleg meg nem különböztethető darabok eltérő elbírálásban részesüljenek aszerint, hogy meghatározott fordulónapon mely területen voltak. Ezzel olyan bizonytalan helyzet keletkezne, amelyet a spekuláció erkölcsstelen módon kihasználhatna. „Vor allem erscheint es aber aus allgemeinen wirtschaftspolitischen Gründen nicht möglich, dass der deutsche Gläubiger einer deutschen Auslandsanleihe nach deutschem Recht besser gestellt wird als ein ausländischer Gläubiger derselben Anleihe. Diese Rechtslage würde den ausländischen Gläubigern gegenüber zu Schwierigkeiten führen, die vermieden werden müssen.“

Folyamatos bontó ok-e, ha a férj szabadságvesztés büntetése idején a nőtartást elmulasztja?

A m. kir. Kúria egy 1906-ban hozott határozatában a kérdést igenlően döntötte el. Mert „az az állapot, hogy a férj börtönre ítéltetése miatt szabadságával nem rendelkezik, magának a férjnek bontó okot létesítő oly vétkes cselekményére vezethető vissza, mellyel magát házastársi köteleességek teljesítésére képtelenné tette, mely cselekmény tehát beszámítás szempontjából egy tekintet alá esik az önkéntes és közvetlen elhatározásból elkövetett azokkal a cselekményekkel, melyek az 1894. évi XXXI. 80. §: a) pontban körülírt házastársi köteleességeknek szándékos magaviselet általi megsértését állapítják meg. A család eltartásáról való gondoskodásnak állandó elmulasztása, *e mulasztás folytonosságánál fogva az 1894: XXXI. t.-c. 83. §. első bekezdés alkalmazását kizárja.*“ (C. 10807/1906.)

Azt hiszem, hogy a mai elméleti felfogás és a mai gyakorlat szerint a döntés nem ez lenne. A kérdésnek — erősen vitatható — anyagi részét nem érintve, már csak azért sem, mert ez esetben folyamatos cselekmény nincs és a felperes kereseti joga a H. T. 83. §. alapján elenyészett.

Folyamatos bontó oknak gyakorlatunk az olyan köteleességsértő magatartást tekinti, amely a H. T. valamely bontó okának ismertető elemeit kimeríti és köteleességsértő cselekmények, ill. mulasztások belsőleg összefüggő sorozatából áll.

Így folyamatos cselekménynek tekinti a — dr. Tóth György kúriai bírósági úr által az irodalomban erősen támadott — gyakorlat a feleség tartásának közvetlen és vétkes elmulasztását.

Kérdés, idevonható-e a fent részletezett eset, amikor — az ítélet álláspontja szerint — a férj vétkes cselekményével tette magát tartásra képtelenné.

Ez esetben kétségtelen, hogy a férj, — habár közvetve, — de megsérti házastársi köteleességeit, csakúgy, mint ha közvet-